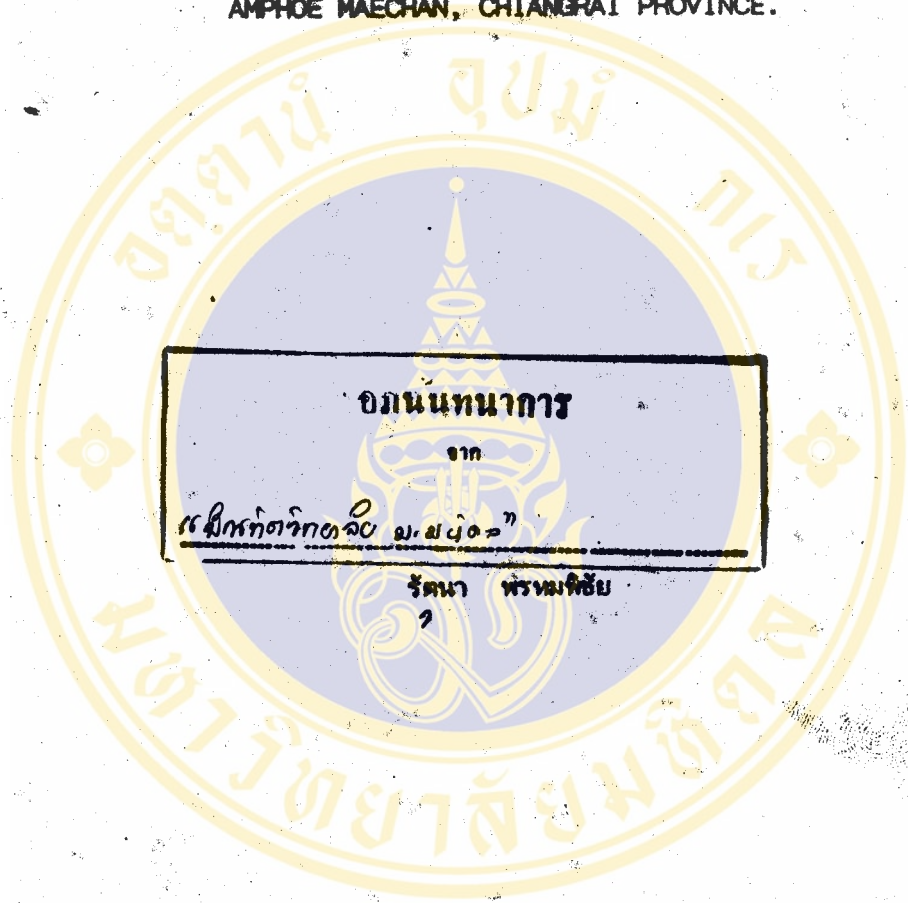

16 พ.ย. 2537

ฉบับนี้ : บทบาททางสังคมและวัฒนธรรม การศึกษา หมู่บ้านสันหลวงเหนือ
หมู่ 10 ตำบลจันทวาใต้ อำเภอมะขาม จังหวัดเชียงราย

SOCIAL AND CULTURAL ROLE OF "Laapcin" : A CASE STUDY AT
SANLUANG NUA VILLAGE, MOO 10, TAMBOL CHANJAVATAI,
AMPHOE MAECHAN, CHIANGRAI PROVINCE.

อภินันทนาการ

จาก

เสวกศักดิ์ศักดิ์ใจ ม.ส.ม.ค.

รัตนา พรหมพิชัย

๒

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2537

ชื่อวิทยานิพนธ์ ลาบจิ้น: บทบาททางสังคมและวัฒนธรรม กรณีศึกษาหมู่บ้านสันหลวงเหนือ
 หมู่ 10 ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
 ผู้วิจัย รัตนา พรหมพิชัย
 ปริญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

เสาวภา พรศิริพงษ์ ศศ.บ., สม.ม.

ภัททิยา ยิมเรวัต ค.บ., ศศ.ม., Docteur de l'EHESS.

ยิ่งยง เทาประเสริฐ ค.บ., จท.ม., M.C.N., Ph.D.

วันที่สำเร็จการศึกษา 30 สิงหาคม พ.ศ. 2537

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง " ลาบจิ้น: บทบาททางสังคมและวัฒนธรรม กรณีศึกษาหมู่บ้านสันหลวงเหนือ หมู่ 10 ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย " มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบททั่วไปของลาบจิ้น บทบาททางสังคมและวัฒนธรรม และผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย เป็นการศึกษาในเชิงมานุษยวิทยา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกต และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ผู้ศึกษาได้เข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในหมู่บ้านเป็นระยะเวลา 8 เดือน ตั้งแต่เดือนเมษายน ถึง พฤศจิกายน พ.ศ. 2536

ลาบจิ้นเป็นอาหารประเภทเนื้อดิบ โดยการเอาเนื้อหมู เนื้อวัว หรือเนื้อควาย มาลาบ (สับ) ให้ละเอียดกับเลือดสด แล้วนำมาคลุกเคล้ากับเครื่องปรุง รับประทานหึ่งดิบๆ กับผักสด ชาวบ้านมีการบริโภคลาบจิ้นกันมานาน และมักจะทำบริโภคกันในโอกาสพิเศษ เช่น เมื่อมีการพบปะรวมกลุ่ม มีการต้อนรับแขก มีการช่วยแรงงาน มีการเปลี่ยนแปลงของชีวิตเช่น ปีใหม่ แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ในการบริโภคลาบจิ้นชาวบ้านมักมีความเชื่อว่า ลาบจิ้นทำจากเนื้อสัตว์ดิบชิ้นหนึ่งซึ่งมีสารอาหารครบ มีคุณค่าต่อร่างกายสูง มีรสหวานอร่อย และมีราคาแพง ลาบจิ้นจึงเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของสิ่งที่ดีในชีวิต เช่น โชคลาภ ความร่ำรวย และแทนความรู้สึกที่ดีต่อกัน เช่น ความเต็มใจ การให้ความสำคัญ การให้เกียรติ เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่า แม้ลาบจิ้นจะเป็นอาหารประเภทเนื้อดิบ ซึ่งอาจทำให้เกิดโรคพยาธิตัวดีด และโรคระบาดอื่นๆ เช่น โรคหริดิโนสิส และโรคแอนแทรกซ์ แต่ลาบจิ้นก็เป็นอาหารที่มีบทบาททางสังคมและวัฒนธรรมค่อนข้างสูง กล่าวคือ นอกจากจะเป็นอาหารที่กินเข้าไปเพื่อตอบสนองความต้องการของร่างกายแล้ว ยังเป็นอาหารพิเศษที่มีรูป รส และกลิ่นที่ชัดเจนโดยเฉพาะ

ทำให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกที่ผูกพัน เป็นอาหารที่ใช้สื่อความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงชุมชน เป็นอาหารที่บ่งบอกถึงฐานะและสถานะภาพของบุคคล เช่น ความเป็นชาย-ความเป็นหญิง ความแข็งแรง-ความอ่อนแอ ความร่ำรวย-ความยากจน เด็ก-ผู้ใหญ่ เป็นต้น นอกจากนี้ลาบจิ้นยังเป็นสัญลักษณ์ของโชคลาภ และใช้เป็นสื่อสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติอีกด้วย

ในส่วนของผลกระทบของลาบจิ้นที่มีต่อสุขภาพอนามัยพบว่า ชาวบ้านมีวิธีการในการป้องกัน และรักษาตนเองให้ปลอดภัยจากโรคหลายวิธี เช่น การเลือกเนื้อมาทำลาบจิ้นจะต้องเป็นเนื้อที่ไม่มีพยาธิเม็ดเลือด การปรุงลาบจิ้นด้วยเครื่องเทศและการกินลาบจิ้นกับเหล้าซึ่งเชื่อว่าเป็นการฆ่าพยาธิวิธีหนึ่ง และการกินยาถ่ายพยาธิ เป็นต้น เมื่อนำบทบาททางสังคมและวัฒนธรรมของลาบจิ้นมาเปรียบเทียบกับผลกระทบที่มีต่อร่างกาย จึงพบว่าชาวบ้านให้ความสำคัญกับบทบาททางสังคมและวัฒนธรรมของลาบจิ้นมากกว่า เพราะโรคหรือความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้น นอกจากจะเชื่อว่ามี ความรุนแรงน้อยแล้ว ชาวบ้านยังสามารถวินิจฉัย ป้องกันและรักษาด้วยตนเองได้อีกด้วย แต่การที่จะต้องเลิกบริโภคลาบจิ้นนั้น อาจมีผลกระทบไปถึงการดำเนินชีวิตทางสังคมได้

ในปัจจุบันพฤติกรรมการบริโภคลาบจิ้นของชาวบ้านยังดำรงอยู่อย่างเหนียวแน่น โดยมีปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมหลายประการ เช่น การคมนาคมขนส่งที่สะดวกและการตลาดที่แพร่ขยายเข้าสู่หมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านหาซื้อเนื้อสัตว์และเครื่องปรุงได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ ระบบสังคมเครือญาติ วัฒนธรรมนิยมประเพณี วิถีชีวิตชุมชนเกษตร และระบบการช่วยเหลือแรงงาน ทำให้ชาวบ้านมีการพบปะและรวมกลุ่มกัน นำไปสู่การสังสรรค์อันเป็นโอกาสที่มีการบริโภคลาบจิ้นกันเป็นประจำทั้งในครอบครัวและชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดกระบวนการขัดเกลาทางสังคม เรียนรู้ความเชื่อ ค่านิยม และแบบแผนการบริโภคลาบจิ้นแก่สมาชิกชุมชนตั้งแต่วัยเด็ก ส่งผลให้มีการบริโภคลาบจิ้นกันอย่างกว้างขวางในชุมชน

ดังนั้นเมื่อพบว่าลาบจิ้นมีบทบาททางสังคมและวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง เช่นนี้ จึงควรที่จะหันมาเห็นการควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดโรคและความเจ็บป่วย มากกว่าที่จะมุ่งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการกินเพียงอย่างเดียว เพราะการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนอกจากเป็นสิ่งที่ทำได้ยากแล้ว การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการกินโดยไม่คำนึงถึงบทบาททางสังคมและวัฒนธรรมของอาหารชนิดนั้น อาจส่งผลกระทบต่อระบบความสัมพันธ์ของชุมชนอันเป็นโครงสร้างหลักของสังคมได้ ส่วนการส่งเสริมการอนุรักษ์อาหารพื้นบ้านชนิดนี้ ควรพิจารณาถึงความพร้อมในการควบคุมและป้องกันโรคที่อาจมาจากการบริโภคอาหารชนิดนี้ด้วยเช่นกัน

A

Thesis Title Social and Cultural Role of "Laapcin" : A Case
study at Sanluang nua village, Moo 10, Tambol
Chanjavatai, Ampoe Maechan, Chiangrai Province.

Name Ratana Prompichai

Degree Master of Arts (Cultural studies)

Thesis Supervisory Committee

Saowapa Pornsiripongse, B.A., M.A.
Pattiya Jimreivat, B.Ed., M.A., Ph.D.
Yingyong Thaoprasert, B.Sc., M.Sc., M.C.N., Ph.D.

Date of Graduation 30 August B.E.2537 (1994)

ABSTRACT

The objective of this anthropological research is to investigate the social and cultural roles and contexts of Laapcin, as well as its effect toward health of people at Sanluang nua village, sub-district of Chanjavatai, Maechan district, Chiangrai Province. The study was conducted from April to November 1993 by means of observation, participant observation and in-depth interview.

In Upper Northern Thailand, Laapcin is a popular dish which is made by raw beef or pork chopped with blood and lots of spices. The Laapcin usually goes with various raw vegetables. People usually have Laapcin on special occasions such as hospitality friends and neighbors, workshop to spirits and for given, celebration for satisfaction in ritual and being luckly, and ect. People also believe that Laapcin is a good protein source and good for their health. It is considered to be delicious and expensive so as to certify that people

who often have Laapcin are wealthy. As a consequence, Laapcin has become symbolic of friendship, wealth and luck.

According to the findings, social roles and functions of Laapcin are crucial. Most of the villagers often eat Laapcin on many occasions even though it is raw and vulnerable to parasitic infestation. The reasons for eating Laapcin is not only to fulfil their physical needs but also creates social and cultural ties. They believe that this is a way to communicate between human being and supernatural being; to strengthen family ties, community life and inter-community relationship. It also symbolizes the healthy condition, wealth, strength, adulthood, luck and way of life. In addition, the villagers believe that disease from this food not only can be prevented by choosing meat circumspectly, cooking with spices and eating with alcohol, but also can be treated easily by the effective drugs. So when comparing its social and cultural roles with its effect on health, the villagers are inclined to regard the former as more important. To them parasitic infestation is not a serious problem, since it can be easily diagnosed, prevented and cured, while stop eating Laapcin would effect their basic way of life.

Other factors which promote the habit of eating Laapcin include good transportation, so the villagers can easily buy meat form the market; the way of life in the agricultural community; and kinship system lead people join together. According to this lifestyle, Laapcin usally forms part on their normal life and it is popular among all social groups.

It can be seen that eating Laapcin plays a very important role on social and cultural norm of the community although it affects

their health. Therefore, emphasis should be placed on having all the factors causing disease and illness under control rather than merely trying to change their food habit, for changes may affect the system of community life which is the main structure of the society. At the same time, while preserving and promoting the traditional foods we should consider the strategies to control and prevent diseases which may come with the food.

